

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

W. Smouter, Rijswijk

Aflossing van de wacht

„En daar waren Maria van Magdala en de andere Maria, gezeten tegenover het graf.”

„Pilatus zeide tot hen: Hier hebt gij een wacht, gaat heen en verzekert het naar uw beste weten.”

(Mat. 27:61 en 65)

Onze Heer is waarlijk opgestaan. Jezus leeft en wij met Hem. Die geweldige belijdenis staat zondag weer in het centrum van onze aandacht. En het is een belijdenis, waar zoveel van afhangt! „Indien Christus niet is opgewekt, dan is immers onze prediking zonder inhoud, en zonder inhoud is ook uw geloof” (1 Kor. 15:14). Mattheüs laat ons zien, dat geloof en ongeloof al op de dag van de opstanding lijnrecht tegenover elkaar stonden. Het begon al bij Jezus' graf. Twee verschillende wachten hebben tegenover het graf gestaan. De eerste was klein en bescheiden. Hij bestond uit twee vrouwen, Maria van Magdala en de andere Maria, die Jezus gevolgd waren op zijn lijdensweg, en die gekomen waren om te dienen. Zij waren „gezet tegenover het graf”.

Geharnast ongeloof

Maar zo harmonieus blijft het niet. Het dienend geloof wordt aangevochten. De volgende dag komen overpriesters en Farizeeën, dat zijn de kerkleiders en de theologen, bij elkaar. Ze zeggen tegen elkaar: het kan natuurlijk niet echt waar zijn, dat Jezus zal opstaan uit de dood. Maar ze bedoelen: het mag niet waar zijn, en vooral: geen mens mag het geloven. Daarom laten ze zelfs Pilatus een gewapende wacht plaatsen. Ziet u ze staan? Speer in de hand, bronzen helm op het hoofd en een schild voor zich.

En daar hebt u beiden partijen tegenover elkaar: eerst zijn er de vrouwen met hun dienend geloof, en dan de soldaten van het geharnaste ongeloof. Een sinistere aflossing van de wacht. En u vergeet toch niet wie er achter het harnas van de soldaten steken? Dat zijn de kerkleiders van Jezus' dagen. Is het niet vreselijk, als het ook vandaag nog gebeurt, dat achter veel ongeloof op straat het ongeloof steekt van kerkleiders en theologen, die de gemeente in verwarring brengen? Tot en met een geharnast ongeloof in de opstanding.

Maar dan de heerlijke uren van die eerste dag der week. Beide wachten

zijn getuigen geweest: de vrouwen en de soldaten. Eerst was er een aardbeving. Een engel, van uiterlijk als de bliksem, rolt de steen weg. Hij verbreekt het zegel van Pilatus.

Zij werden als doden

En wat gebeurt er met de beide wachten, bij deze openbaring van Gods almacht? Eerst wordt er verteld over de soldaten, die met hun stalen spieren moesten zorgen, dat de dode dood bleef. Hoort u eens wat er met hen gebeurt: „De bewakers werden door vrees voor de engel bevangen en zij werden... als doden”. Zo zet de Here hen te kijk; de rollen worden omgekeerd, en de bewakers worden als doden, terwijl Hij die dood was, herleeft!

Tenslotte de vrouwen. Zouden zij ook niet vrezten, voor aardbeving en bliksemlicht? Geen mens kan toch bestaan, als God in zijn almacht verschijnt? Nee, en toch, toch is die dodelijke angst voor deze mensen niet nodig. De engel zegt het in één kernachtige zin: „Gij, vreest niet. Want ik weet dat gij Jezus zoekt, de gekruisigde”. Dat is nu het geloof in een notendop: gij zoekt Jezus, de gekruisigde. Hun geloof in Christus was zo sterk gebleken, dat ze Hem niet alleen volgden in de tijd, toen het 'wat

Inhoud

- 113 ds W. Smouter
Aflossing van de wacht
- 114 drs H. de Jong
Het evangelie van Jezus Christus:
Niet voor de Jood, alleen voor de
Griek? (3)
- 115 ds J. Kranenburg
Pastorale Notities
- 116 drs O. Mooiweer
Persschouw
- 117 Liturgische Werkgroep
Het Liedboek
- 119 P. C. van Wijk
Terloops...
- 119 drs O. Mooiweer
Boekbespreking

leek te worden'. Maar ook na het kruis, voor velen een aanstoot, verlieten zij Christus niet. En dat is voor ons nog steeds het punt. Natuurlijk is het voor ons wel anders. Wij weten, dat er na Christus' kruisdood een opstanding en verheerlijking gekomen is. „Jezus, de gekruisigde” zoeken is voor ons dan ook veel meer dan wachten in een tuin. Het is, dat we voor heel ons leven alle heil van Hem verwachten. Dat wij ons heil „buiten onszelf, in Christus zoeken”. Maar dit blijft: alleen wanneer wij de Gekruisigde zoeken, dan kunnen wij bestaan, waar God verschijnt. Zo is het met de vrouwen. Zij hoeven daarom niet als doden te worden, zij zullen nu juist leven met Christus, hun Heer. Zij krijgen dan ook de paasboodschap te horen en te zien: „Hij is hier niet, want Hij is opgewekt, gelijk Hij gezegd heeft; komt, ziet de plaats, waar Hij gelegen heeft”.

Geloven in de opstanding van Jezus Christus, wat is dat machtig en rijk. Het betekent, om met Petrus te spreken, dat wij „door de opstanding van Jezus Christus zijn wedergeboren tot een levende hoop” (1 Petrus 1:3). En dat blijft, tegen de aanvechtingen in. Mattheüs' evangelie is daarbij een machtige hulp. Hij laat zien: het geloof in de Opgestane is aangevochten vanaf de eerste dag, maar het heeft ook heerlijk overwonnen vanaf de eerste dag, en tot aan de laatste!

Het evangelie van Jezus Christus: Niet voor de Jood, alleen voor de Griek? (3)

(Bespreking van de brochure 'Joodse Vragen!... Christelijke Antwoorden?')

Land en staat

Het jongste gereformeerde geschrift over de verhouding tussen de Kerk en de Synagoge probeert ook leiding te geven aan het christelijk denken over het land en de staat Israël. Dat gebeurt in een afzonderlijk hoofdstukje, het zevende, dat getiteld is 'Israël: volk, land en staat! De schrijver ervan is opnieuw dr S. Schoon. Hij signaleert op pag. 52 globaal vier opvattingen zoals die door christenen met betrekking tot het land aangehangen worden. De eerste opvatting zegt dat het land vervangen is door Christus. In Christus is de belofte van het land universeel geworden en vergeestelijkt. De tweede opvatting wil ieder nadenken over het land en de staat Israël vrij houden van godsdienstige ideologieën. Dan in de derde plaats is er het tegenovergestelde standpunt volgens hetwelk de terugkeer van de Joden naar Palestina een onderdeel is van Gods eindtijdplan. En tenslotte volgt de mening waartoe dr Schoon zich bekend dat het land en de staat tekenen zijn van Gods trouw aan zijn volk, zonder dat daar op een openlijke of verborgen wijze de voorwaarde van bekering tot Christus aan verbonden zit. Het kan bekend zijn dat ik mij het meest door de eerste opvatting aangesproken voel. Net als dr Schoon zie ik echter ook waarheidelementen in model 2.

Scheiding van kerk en staat

Dr Schoon heeft wel gelijk als hij zegt dat er bijna geen heter hangijzer is aan te wijzen in de theologische discussies dan het thema van land en staat. Waarom is dat eigenlijk zo? Volgens mij omdat het verschijnsel van de staat Israël volkomen in strijd is met het algemeen aanvaarde beginsel van de scheiding tussen kerk en staat. De staat Israël is daardoor iets even moeilijk als Vaticaan-stad: wat is het nu, kerk of staat? Vlees of vis? Het is waar dat de scheiding tussen kerk en staat ook op het jodendom in de verstrooiing al vastloopt omdat dat immers ook tegelijk een natie en een godsdienst wil zijn, maar sinds de stichting van de staat Israël in 1948 heeft deze moeilijkheid zich verhevigd.

Natuurlijk, je kunt dat beginsel van scheiding tussen kerk en staat relativeren en zeggen dat het net als de democratie een typisch westerse verworvenheid is; dat de wereld van de islam er weinig kaas van gegeten heeft zodat de staat Israël wat dat betreft in die wereld past; dat, tenslotte, de schriftuurlijke basis van dat beginsel volgens veel christenen die meer theokratisch denken, niet zo vast staat. Alles tot je dienst, maar je moet *beginnen* te analyseren waar de schoen precies wringt: dat als je op allerlei gebied dat beginsel van die scheiding bedenklingsloos toepast, je natuurlijk niet waar het om de staat Israël gaat, opeens een uitzondering kunt gaan maken.

De schaamte en haar grens

Ben ik dan tegen de staat Israël? Ik maak deel uit van een Europa waaruit de Joden na de grote verwoesting (de Sho'a) zijn weggevlucht naar Israël. Ik schaam mij er diep voor dat zij het onder ons niet langer konden uithouden. Hoe kan ik mij dan tegen de staat Israël uitspreken? Toch is schaamte een slechte raadgeefster in dingen die echt problematisch zijn. Als ik die schaamte niet had, zou ik vrijuit zeggen dat ik de staat Israël niet zie zitten, evenmin als Vaticaan-stad. Ik houd er dan ook rekening mee dat het experiment Israël even tijdelijk zal zijn als eertijds de Kruisvaardersstaten in die regio. En dat enkel en alleen omdat volgens mij de gedachte erachter in onze tijd geen levensvatbaarheid heeft. De scheiding tussen kerk en staat zie ik als een noodzakelijk voortvloeisel uit het evangelie zelf en daaraan tornen is m.i. even onzinnig als het proberen terugdraaien van de geschiedenis. Evenwel, de staat Israël is er. En daarom moet hij een reële en een royale kans krijgen. Dat brengt mij tot het tweede standpunt in de reeks van dr Schoon: de seculiere en strikt volkenrechtelijke benadering. Nu Israël zich gevoegd heeft in de rij van volkeren en staten heeft het precies dezelfde rechten en precies dezelfde plichten als alle anderen. Uitzonderingen daarop kunnen niet worden toegestaan. (Tenzij in bijkomstighe-

den zoals in Vaticaan-stad, maar dan heeft men voor de Andorra-variant gekozen die niemand serieus behoeft te nemen.) Aanspraken bijvoorbeeld op territorium kan Israël op geen enkele wijze hard maken met behulp van religieuze argumenten. Dat is volstrekt uit de tijd.

Toch de verstrooiing?

Is de staat Israël de oplossing voor het probleem van het galoet (de verstrooiing), dat is eigenlijk mijn vraag. Gesteld nu eens dat het experiment Israël toch mislukt, wat dan? Terwijl ik dit schrijf, besef ik dat ik bij sommige medechristenen welhaast blasfemisch moet over komen door alleen die mogelijkheid te opperen. Maar wat dan te denken van de vele Joden die Israël weer verlaten omdat zij toch, toch de voorkeur aan de verstrooiing geven? Kennelijk trekken zij zich van christelijke ideologieën niets aan, en je kunt ze dat niet kwalijk nemen. Ik vind op z'n minst dat wij aan een geestelijk klimaat moeten werken waarin zij kunnen terugkeren. Wie overtuigd is van de juistheid van het beginsel van de scheiding tussen kerk en staat, die moet rekenen met de mogelijkheid dat de staat Israël te eniger tijd weer verdwijnt en die moet zorgen dat alsdan de verstrooiing voor de Joden een goed alternatief is.

Daarbij zullen die periodes van de geschiedenis kunnen inspireren waarin de Joden het onder ons goed hadden, want het is niet alles vervolging en pogrom geweest zoals de tegenwoordige schaamte ons voorschrijft te denken.

De landbelofte

Maar de landbelofte dan? Zoals ik al zei ben ik een aanhanger van de gedachte dat de belofte van het land in Christus universeel geworden en vergeestelijk is. Wordt in het Oude Testament aan Abraham de belofte van *het land* Kanaän gedaan (Gen. 12:7), in het Nieuwe Testament schrijft Paulus dat diezelfde Abraham de belofte had „dat hij een erfgenaam *der wereld* zou zijn” (Rom. 4:13). En wordt in het Oude Testament aan het vijfde gebod de belofte toegevoegd: opdat de dagen verlengd worden in *het land* dat de HERE uw God u geven zal” (Ex. 20:12), in het Nieuwe Testament geeft Paulus deze belofte aldus weer: „...opdat het u welga en gij lang leeft op *aarde*” (Ef. 6:3). Het staat op grond van deze en andere plaatsen voor mij vast dat wij als christenen niet naar een bepaald land moeten kijken als naar een bijzonder gezegende of geheiligde plek. Door de herinnering geheiligd, dat kan nog. (In die zin zijn er ook voor mij heilige plaatsen, in en buiten Palestina). Maar daarmee moet 't ophouden, is mijn mening.

Het Nieuwe Testament in het Oude.

Toch nog graag een aanvullende opmerking hierbij. Wanneer ik namelijk Oude en Nieuwe Testament vergelijkenderwijs tegenover elkaar stel zoals ik zoëven deed, kan ik daarmee wel de schijn wekken dat voor mij het Nieuwe Testament haaks op het Oude staat. Dat echter niet het geval. Ik zie in het Oude Testament zelf al 'n tendens naar uitbreiding en vergeestelijking van de landbelofte, zodat het Nieuwe Testament de kroon zet op een reeds vroeg begonnen ontwikkeling. In het algemeen is het goed op te merken dat de grote overgang van het Oude naar het Nieuwe Testament in het Oude Testament zelf reeds op vele wijzen wordt voorbereid. In mijn vorig artikel gaf ik daar ook al een voorbeeld van toen ik duidelijk probeerde te maken dat de scheiding tussen kerk en synagoge een voorgestelde heeft gehad in het uiteengaan van Efraïm en Juda. Het Nieuwe Testament begint in zekere zin al in het Oude en juist dat maakt de overgang van Oud naar Nieuw zo overtuigend.

Enkele teksten

Welnu, ook bij dit punt: uitbreiding en vergeestelijking van de landbelofte, wil ik weer een dubbele aanhaling uit het Oude Testament geven welke die tendens zichtbaar maakt. Het gaat om een woord uit Deuteronomium dat door Nehemia in zijn mémoires wordt aangehaald. „Al waren uw verdrevenen aan het einde des hemels, de Here uw God zal u vandaar bijeen brengen en vandaar halen, de Here uw God zal u brengen naar het land dat uw vaders bezeten hebben...” (Deut. 30:4, 5). Zoals men ziet, is dit één van de bekende profetieën die door de Israël-ideologen van vandaag met klem naar voren worden gehaald: Kijk aan, dit gebeurt vandaag! Maar let nu op hoe Nehemia dit woord aanhaalt: „al waren uw verdrevenen aan het einde des hemels, Ik zal hen vandaar vergaderen en hen brengen naar de plaats die Ik verkoren heb om daar mijn naam te doen wonen”... (Neh. 1:8, 9). Het land is hier geworden tot de plaats, dat wil zeggen: de stad Jeruzalem, wat helemaal aansluit bij de situatie van na de ballingschap toen Israël slechts Jeruzalem en omstreken in herbezug kreeg. Dit is geen uitbreiding maar inkrimping van de landbelofte, zegt iemand. Precies, het land dat de Here God voor Israël had uitgezocht, concentreerde zich in Israëls geschiedenis gaande weg meer in de plaats die Hij zich verkoren had ter woning van zijn naam. Met deze inwaartse beweging ging echter tegelijk een uitwaartse gepaard volgens welke het land zich verwijddes tot de wereld.

Ook daarvan nu een voorbeeld uit de tijd na de ballingschap en wel psalm 105.

Deze psalm houdt zich bezig met de belofte van het land en de trouw van de Here God in het nakomen ervan (vss 8-11). Typisch genoeg echter worden dan ten bewijze daarvan enkele situaties behandeld waarin Israël niet in het bezit van het land was maar integendeel de positie van vreemdeling innam. Toch ontbrak het Gods volk toen aan niets, terwijl de Egyptenaren, de landbezitters bij uitstek, geen enkel profijt van hun bodem hadden. De psalm gaat zover dat hij aan het eind zegt dat de Here God aan Israël de landen der volken gaf (vs 44). In die zin namelijk 'gaf' dat zij de arbeid der naties beëfden, zoals verklarend wordt toegevoegd. Dat past uitstekend op de feitelijke situatie van de verstrooiing waarin de meeste Israëlieten ten tijde van deze psalm zich bevonden. Israël heeft geloofd dat de landbelofte tegen die ver-

strooiing ruimschoots was opgewassen. Geestelijk zagen zij die belofte ook toen in vervulling gaan. In het feit namelijk dat zij overal konden leven.

Het gereformeerde standpunt

Een concentrering dus van de landbelofte in de stad Jeruzalem en een verwijding ervan tot de aarde, of met andere woorden: de landbelofte is reeds in het Oude Testament een belofte 'urbi et orbi' geworden, een toezegging voor de stad en voor de wereld. De term 'urbi et orbi' komt uit het roomse gedachtengoed. De paus geeft van tijd tot tijd de zegen die deze naam draagt. Het is heel typerend voor de roomse kerk dat zij, wat de urbs, de stad, betreft in dit voorlaatste stadium van de landbelofte is blijven hangen. Het voorlaatste stadium inderdaad, want het Nieuwe Testament is gekomen en heeft gezegd: die urbs die stad, dat Jeruzalem, is boven,

J. Kranenburg, Rolde

lijden van onze Heer is iets dat wij achter ons hebben, zegt men.

Is dat waar?

Als iemand daarmee wil zeggen dat alleen het lijden van de Heiland plaatsvervangend is en verzoenende kracht heeft kan ik dat natuurlijk hartelijk beamen. Het is volbracht! Toch weeft de Bijbel daar nog een andere draad doorheen.

De Heer zelf sprak tot zijn leerlingen over zijn lijden nooit als over een gebeuren waar ze even doorheen moesten en dat ze dan voorgoed achter zich hadden. Hij heeft hen integendeel telkens bij zijn lijden betrokken door te zeggen dat de leerling niet meer is dan de Meester en dat zij daarom ook zelf op vervolging en haat moesten rekenen. De apostelen gaan nog een stapje verder en zeggen herhaaldelijk dat wij delen in het lijden van Christus en het verst gaat misschien Petrus nog als hij schrijft dat onze Here Jezus lijdend voetstappen heeft nagelaten opdat wij daarin zouden wandelen.

Ik schrijf dit met het oog op de tijd waarin wij leven.

Niet tragisch doen. Wat wij in dit goede land beleven mag nog geen lijden heten, maar we merken toch wel dat Hij nu opnieuw de stad wordt uitgevoerd en dat Hij er niet bij mag zijn in de politiek en in de wetenschap. Overal wordt Hij weggeleid, al gaat dat soms nog heel beleefd. Moeten we er dan niet op rekenen dat de discipel niet méér is dan de Meester en dat wij opnieuw zullen delen in zijn lijden?

Daarom zou wat meer aandacht voor de lijdensstijd met het oog op de tijd waarin wij leven goed zijn, opdat wij tijdig leren in Zijn voetstappen te gaan.

Pastorale Notities

Lijdensweken

Wanneer u dit leest zijn de lijdensweken weer voorbij. Het Liedboek voor de Kerken gebruikt de uitdrukking 'Tijd voor Pasen', dat heeft het voordeel dat dood en opstanding van de Heer meer bijéén blijven en dat is, dunkt mij, een bijbelse gedachte.

Merkwaardig, dat onze aandacht voor het kerkelijk jaar meer buitenkerkelijk gericht is. Wij zouden de niet graag de Mattheus Passion en het Weihnachtsoratorium missen, maar als de dominee de advents- en lijdensstijd overslaat valt ons dat niet eens zo sterk op. Ik ken de argumenten die doorgaans tegen het kerkelijk jaar worden aangevoerd. Calvijn preekte rond kerst gewoon verder uit Deuteronomium en aandacht voor de Goede Vrijdag komt uit de vrijzinnige hoek. Ik ben daar niet zo van ondersteboven.

Tegen één argument wil ik mij zelfs verzetten.

Men benadrukt wel heel sterk dat het lijden en de dood van de Here Jezus éénmalig is en dat wij met te brede aandacht gevaarlijk dicht bij Rome komen met zijn herhaling van het offer van Christus in de mis. Het

waar Christus is, en niet in Rome waar de paus is. Maar die orbis, die wereld, dat ziet Rome goed. Christus regeert vanuit de hemel zijn wereldwijde volk dat bestaat uit Joden en niet-Joden en in beginsel stelt Hij hen de gehele aarde ter beschikking. Zij bezitten die nog niet maar zij genieten er wel het vruchtgebruik van. Ziehier de gereformeerde opvatting van de landbelofte. Maar in het gereformeerde geschrift dat we nu bespreken is die opvatting niet te vinden.

O. Mooiweer, Enschede

Persschouw

Het gaat altijd anders dan je denkt

Dit opschrift gaf Ds L. H. Kwast, gereformeerd predikant in het Friese Kollum, mee aan een boeiend artikel van zijn hand in de: *Friese Kerkbode* van vrijdag 13 maart 1987. We nemen daarvan het slot alleen over:

„De denkmode van de dag

Beslissingen moeten niet alleen worden beoordeeld in het licht van de feiten die in het uur van de beslissing bekend waren. Daar zijn ook de heersende geestelijke stromingen die het voor het zeggen hebben. Die stromingen zijn als de mode: ze komen en ze gaan. En ze willen tientallen jaren later wel eens terugkeren. In de jaren vijftig zei een Nederlandse theoloog van formaat als *Banning*: „Het marxisme is dood”. Tien jaar later perste het weer door alle kieren en reten. En hoe weersprekend het ook mag klinken: het is niet uitgesloten dat in de toekomst een moderne variant van het nationaal-socialisme mensen weer onder bekoring brengt.

Je kunt alle historische ervaringen in een computer stoppen om dat ding te laten uitrekenen hoe de toekomst eruit zou zien. Maar het resultaat zou met de werkelijkheid niet overeenstemmen omdat onbekende factoren en onbekende geestelijke stromingen morgen en overmorgen in het spel komen.

Daarom moet men de uitspraken van futurologen met tonnen strooizout nemen. Ze mogen veel knapper zijn dan de schrijver van dit verhaal, maar op de keeper zijn ze ook maar profeten die brood eten. Er is maar één ding dat wij weten: de Heer komt terug. Maar op welke dag en langs welke weg en binnen welk historisch raam, weten wij niet en kunnen wij niet weten. Het enige parool is: Waakt!”

De opmerkingen van deze bekende en bekende kerkelijke scribent over de futurologen mogen wat overtrokken aandoen, een feit is, dat hun visie soms een fictie blijkt te zijn. Niemand krijgt inzage in het grote wereldplan van de almachtige God, die alle dingen en mensen regeert. Maar wat de HERE belóóft heeft moet de gemeente van Christus stimuleren permanent een aktieve Maranathakerk te zijn!

Pesach – Pasen Bij Exodus 12-15

- 1 Wij nemen in vertrouwen
de reisstaf in de hand:
de Stad, die God gaat bouwen,
wacht aan de overkant.
Als Abram, die geloofde,
als Izak, steeds op pad,
als Isrel uitgetogen,
verwachten wij de Stad. Hebr.11:8-10
- 2 Als Isrel die de mare
in 't slavenhuis vernam:
Omgord u, wees reisvaardig,
eet van het offerlam.
Het wonder gaat gebeuren:
de dood verliest haar kracht!
Door 't bloeden aan onze deuren,
door 't Lam voor ons geslacht.
- 3 Het zuurdeeg, het onreine,
wij hebben 't weggedaan
en zijn met al de zijnen
het diensthuis uitgegaan.
De zonden zijn begraven
in 't water van de zee –
zingt dan, bevrijde slaven,
het lied met Mirjam mee! 1 Cor. 5:6-8
- 4 Dit staat ons nog te wachten:
een tijd in de woestijn,
waar bitter koud de nachten
en droog de dagen zijn.
Het Licht staat aan de hoge,
een Rots gaat met ons mee:
Christus, die dorst en droogte
voor ons verdragen heeft. Openb.12:6
- 5 Hij wilde voor ons strijden,
als Jozua vooraan,
en naar de overzijde
is Hij ons voorgegaan.
Weerstaat de kwade machten,
zoals de Meester deed –
de Stad staat ons te wachten,
de maaltijd is gereed. 1 Cor.10:4
Efeze 6:11-13

Melodie: Henk Trommel, naar Victimae Paschali Laudes

JOOP KLEIN

Het liedboek

Lied 403

Op grond van verschillende gegevens kan worden aangenomen, dat de oorspronkelijke dichter van dit Lied (Albrecht, de hertog van Pruisen, in 1523 overgegaan tot de Reformatie) hier een stuk proza van Luther heeft berijmd. Dit lied is eigenlijk Luthers uitleg bij de derde bede van het Onze Vader. „De laatste strofe is niet van de hertog, maar een toevoeging, zij het uit dezelfde tijd”. (Comp. p. 913). Ook van dit lied geldt dat het weliswaar een persoonlijk karakter draagt, maar toch goed in het gemeenschappelijk geloven en belijden past. Enig bezwaar zou kunnen zijn de nogal vlakke uitdrukking in strofe 1, 2e regel „Zijn wil is steeds de beste”. De prachtige melodie is algemeen bekend uit de Matthäus-Passion van Bach. Bij het zingen moet de ritmiek wel goed de aandacht hebben.
Tekst: 3; melodie:3.

Lied 404

„Het boeiende aspect van dit Lied is dat het zo sterk de nadruk legt op het leven met de naaste. De inzet is wat vreemd, het woord klagen suggereert dat er een boetelied volgt, maar dat is niet het geval. Wat de dichter vraagt is een recht geloof dat bevestigd wordt in een rechte levenswandel en leidt tot de zaligheid. Wij moeten, zo schreef de dichter Agricola, de evangeliën in de vorm van gezangen „net als het Onze Vader” uit het hoofd leren, er in geloven, ernaar handelen en zo tenslotte zalig worden”. (Comp. p. 915). De melodie is mooi, niet moeilijk, maar vooraf oefenen lijkt wel gewenst.
Tekst: 3; melodie:3.

Lied 405.

Zowel naar inhoud als t.a.v. taal en stijl is dit Lied o.i. niet bruikbaar. Wat de inhoud betreft draagt het een te subjectief, te persoonlijk karakter, hetgeen overigens niet te verwonderen valt wanneer we bedenken dat het ontstaan is in een tijd dat de Doopsgezinden in de situatie van het martelaarschap verkeerden: „er komt onwillekeurig een zwaar accent te liggen op de eigen daad en het ethisch motief (inzet van strofe 3), zoals de Menonieten dan ook zeggen konden, dat zij zich lieten dopen; waar dat niet bewust gebeurd was, had het geen geldigheid”. (Comp. p. 918). Taal en stijl zijn te oud: „O Heer, laat mij Uw Geest ontvaan”, (strofe 1);

„mijn leven was afgrijselijk, de duivel diende ik zeer vlietelijk”. (strofe 2): Hij ontvangt Zijn kinderen blijdelijk”, (strofe 4); „door dood ten leven ingegaan zal u geen leed meer komen aan”, (strofe 7). De melodie is goed, een der zeer geliefde uit de doperse liederenschat.
Tekst: 1; melodie:3.

Lied 406

De inhoud van dit Lied wordt gekenmerkt door een zeer eenzijdige benadering van de liefde, waarbij het uitgangspunt een enigszins mystieke inslag heeft: „U heb ik lief, mijn God en Heer”. Voorts wordt sterk benadrukt dat „de liefde tot God de liefde is tot Jezus, de gekruisigde, gewekt door de liefde van de Gekruisigde.

Deze liefde zonder vrees of hoop laat zich niet opleggen of prediken, alleen maar uiten op een zeer persoonlijke manier (wat de gezamenlijkheid niet uitsluit). De consequentie van het verlost zijn van vrees voor „helle-smart” zouden wij kunnen vinden bij Paulus, die (Rom. 9:2) de godverlatenheid zou willen trotseren terwille van zijn volk. Bij Paulus vinden wij trouwens wel meer uitingen die ondertoon zouden kunnen zijn van dit lied, te denken valt bijvoorbeeld aan Fil. 3:10”, aldus de dichter-vertaler. (Comp. p. 924). De melodie is eenvoudig en goed.
Tekst: 2; melodie:3.

Lied 407

Taal en stijl van dit Lied zijn helaas

Opstanding

Opstanding is een groot woord,
ik probeer het kleiner te zeggen,
schaal één op tienduizend.

Opstanding is wakker worden
en de lijsters preken van de daken
en de raven van de kansels:
Jezus leeft!

Opstanding is Luther
die er niet meer tegenop kon
en met grote letters
op z'n tafel schreef:
Vivit! Hij leeft!

Opstanding is mijn moeder,
ten dode opgeschreven
door alle mogelijke doktoren
en een razend knappe professor,
maar kijk: ze leeft
zo bedrijvig als een huismus.

Opstanding is een berm vol bloemen,
een poldersloot vol leven,
beter geen vogel in de hand
en tien in de lucht.

Opstanding is de grafsteen
van Martin Luther King
en daarop de letters:
God zij dank,
ik ben eindelijk vrij.

Opstanding is licht
dat terugkeert naar de zon,
regen naar de wolken,
woorden terug in mijn mond.

Opstanding is een wonder,
een verwondering,
je wrijft je ogen uit,
het is klaarlichte nacht.

Opstanding is een schaterlach van licht,
de hoeken van je mond krullen om,
je ogen gaan open en dicht
van zoveel licht
na zoveel waarom.

Uit:
Wij hebben de zon
door Jaap Zijlstra

niet zodanig dat het gemakkelijk ingang zal vinden in de kerkzang. Sommige uitdrukkingen zijn nogal vlak: „wat is de wereld ongewis” (strofe 1); „O Gij die nooit een mens bedroog” (strofe 3). Een enkele maal loopt de zin niet vanwege een voorgeschreven rust in de melodie: „Buiten U immers is er geen (rust) – grond waar ik op kan bouwen”. (strofe 1). Vergelijking met het origineel toont duidelijk aan dat de tekst van deze laatste directer aanspreekt en meer inhoud heeft, dus belangrijk beter is. Door de te vrije bewerking blijft dit lied beneden de maat van een goed kerklied. Daarbij kan dan de opmerking van de bewerkster niet buiten beschouwing blijven, waar deze opmerkt: „Of het in onze tijd, waarin het 'persoonlijk' geloof zozeer in discrediet is geraakt, veel toekomst heeft, waag ik te betwijfelen”. (Comp. p. 926).

„De melodie, die tot de meest grootse van het Liedboek behoort, treedt (bijna) buiten de oevers van het kerklied en is op weg kerk-muziek te worden”. (Comp. p. 927).

De mooie melodie is in 't bijzonder wat het ritme betreft niet gemakkelijk en daardoor lijkt instuderen met behulp van een koor wel gewenst.

Tekst: 1; melodie: 2 (vanwege de moeilijkheid)

Lied 408

Beoordeling van inhoud, tekst en stijl van dit Lied levert in vergelijking met het vorige een beter resultaat op. Mogelijk hangt dit samen met het feit dat er een nauwere band bestaat met het origineel, al geeft de oorspronkelijke tekst nog wel enkele aanwijzingen voor verbeteringen. Zo luidt b.v. de tekst van strofe 1: „dankzeggen... want goed zijn alle dingen die wij van Hem ontvingen”, waar het origineel luidt: „danksagen für alle Seine gaben, die wir empfangen haben”. Het is niet in te zien waarom de nederlandse tekst ook niet zou kunnen luiden: „dankzeggen... voor alle goede dingen die wij van Hem ontvingen”. Voorts kan een vraagteken geplaatst worden bij het woordje „want” als begin van strofe 2. Niet mooi is het slot van strofe 4: „Bij U, o God bezitten wij schatten ongeweten”.

De melodie is prachtig en is zowel door Buxtehude als door Bach in cantates verwerkt.

Tekst:2; melodie:3.

Lied 409

Dit in Duitsland en in de Nederlandse Lutherse kerk veel gezongen Lied is in de kringen van de Boeem-

se Broeders, van waaruit het oorspronkelijk stamt, aangeduid als „ein Lied von der Christlichen Kirchen”. Het is een lied vol vast vertrouwen tot troost en bemoediging.

De jubelende melodie is zeer goed passend bij de tekst.

Tekst: 3; melodie:3.

Lied 410

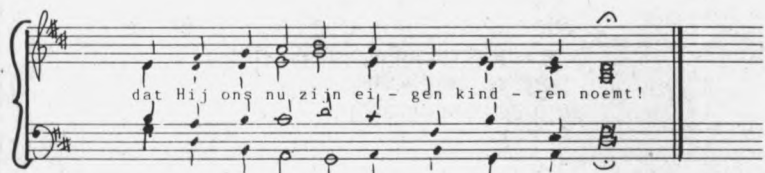
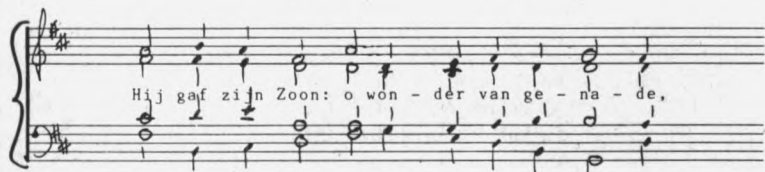
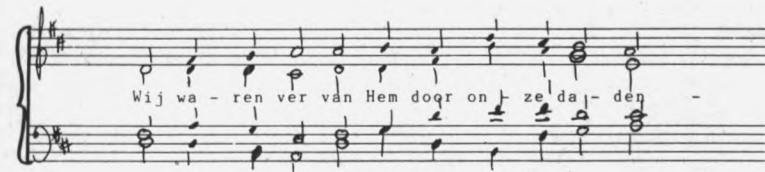
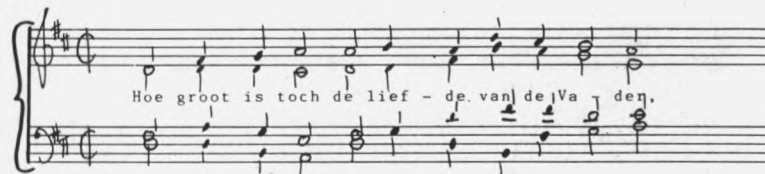
Het oorspronkelijke duitse gezang waarvan dit Lied is afgeleid was „een tafelzang, bedoeld als dankgebed na de maaltijd”. Als zodanig is het wel bruikbaar, maar in de eredienst zal het geen bijzondere plaats innemen, daar het geen speciale gedachten daaraan toe voegt. Taal en stijl laten wel iets te wensen over: „zingen wij van harte *zeer*”, (strofe 1); „Bidden wij de Geest om licht, om het innerlijk gezicht, dat wij het toch recht verstaan en Gods woorden nemen aan”, (strofe 2). Daarbij rijst dan nog de vraag wat de betekenis is van de zin: „dat wij *het* toch recht verstaan”.

De melodie heeft een bijzonder opgewekt karakter.

Tekst: 2; melodie 3.

Hoe groot is toch de liefde van de Vader

Naar 1 Johannes 3:1-5

- 1 Hoe groot is toch de liefde van de Vader, die ons in Christus met zich heeft verzoend. Wij waren ver van Hem door onze daden - Hij gaf zijn Zoon: o wonder van genade, dat Hij ons nu zijn eigen kinderen noemt!
- 2 Zonen van God: zo mogen wij nu heten; wij zijn het, omdat God die naam ons geeft. De wereld, die haar Schepper is vergeten, verstaat ons niet en wil niet van ons weten, omdat zij Hem niet kent die in ons leeft.
- 3 Ja, wij zijn nu reeds kinderen van de Vader, maar onvoorstelbaar is de heerlijkheid waarmee Hij eenmaal ons zal overloden: als Jezus Christus zich zal openbaren, maakt Hij zijn broeders aan zichzelf gelijk.
- 4 Dan zal Hij zich aan ons te kennen geven, dan geeft Hij ons zijn volheid te verstaan. 't Is deze hoop op Hem, die ons doet leven, ons kracht geeft om de zonde op te geven en achter Hem, die rein is, aan te gaan.
- 5 Elk die, weerbarstig, doorgaat met de zonde, toont dat Hij God en al zijn wetten haat. Jezus kwam ons bevrijden van de zonde, Hij is in al zijn werken rein bevonden: wie blijft in Hem, die reinigt zich van kwaad.

Melodie: Henk Trommel

JOOP KLEIN

Terloops...

Pasen in Jeruzalem

In 1986 vierden we Pasen in Jeruzalem en in over enkele weken – terwijl ik dit schrijf is het maart 1987 – hopen we er weer te zijn. Zonder al te sentimenteel te doen, wil ik toch kwijt, dat Pasen in Jeruzalem anders is dan Pasen in Zaltbommel. Niet omdat de boodschap anders is, maar omdat je dicht in de buurt bent van de plaats, waar het Opstandingsgebeuren echt een feit was.

Wat de kerkgang betreft, waren er verschillende mogelijkheden. We kozen voor de 'Festgottesdienst' van de Duitse Evangelische Gemeente. Het kerkgebouw, de Erlöserkirche, staat in het hartje van het oude Jeruzalem, vlakbij de winkeltjes en ook vlakbij de mooie Grafkerk. Het kerkgebouw ligt in een gebied, dat met de arabische naam Muristan wordt aangeduid. Dat betekent 'hospitaal'. Tijdens de kruistochten waren hier de Hospitaalridders. Tussen 1099 – toen veroverde Godfried van Bouillon de stad voor de Kruisvaarders – en 1187 – toen werd de stad terugveroverd door de Islam – werkten in dit gebied o.a. de Johanniters. Een onderdeel van de Johanniterorde was de zg. 'duitse orde'. De Duitsers, die tot deze onderafdeling behoorden, deden hetzelfde werk als de andere Johanniters.

De mooie witte kerk werd op 31 oktober 1898 in gebruik genomen. Delen van de oude kruisvaarderskerk zijn er in verwerkt. In 1970 werd het gebouw geheel gerenoveerd en werden er nieuwe kerkramen aangebracht met als thema de bekende woorden uit Psalm 130: 'Uit de diepten roep ik, Here, tot U'. De ridderzalen, de kapel en ziekenhuiszalen en nog andere vertrekken zijn mooi bewaard gebleven.

De Erlöserkirche is een kerk tussen de mensen. In heel Jeruzalem wonen ongeveer 10.000 christenen, in de christelijke wijk van de oude stad, maar ook in de nieuwere wijken van het uitgebreide Jeruzalem.

Op eerste Paasdag 1986 was er eerst een andere dienst in het gebouw, zodat we even moesten wachten, voordat we naar binnen konden. De andere dienst liep wat uit en op een gegeven moment begonnen jongelui muziekinstrumenten te bespelen en werden er liturgieblaadjes uitgedeeld en spontaan stonden honderden mensen te zingen in de Muristan. 'Gelobt sei Gott im höchsten Thron, samt seinem eingebornen Sohn...' Om die lof voor God gaat het op het Paasfeest.

En om de lof voor Zijn Zoon, Die heeft genoeg gedaan.

Halleluja.

Over de dienst zelf zou veel te vertellen zijn. Laat ik enkele dingen noemen.

Het samen belijden van het christelijk geloof. Samen met mensen uit allerlei landen, samen ook met luthersen, samen met mensen met een heel verschillende achtergrond, maar gelovend vanuit 'eine Taufe zus Vergebung der Sünden', een doop ter vergeving van zonden.

De dominee had een goede preek. Hij wees op de belofte en de bevrijding van het Paasgebeuren. We moeten niet alleen maar spreken over de Opstanding, maar die vooral gestalte geven in ons leven. Terecht wees hij er op, dat de Heiland zich niet laat 'pakken' in onze voorstellingen en plaatsen, die juist in Jeruzalem de rechte kijk op het werk van de Heiland kunnen belemmeren. Na de preek volgde de Avondmaalsviering. Ook dat kan op Pasen. Herdenking van het lijden en van de opstanding horen bij elkaar. Juist op de dag van de opstanding kun je gedachtenis oefenen aan wat enkele dagen eerder

gebeurde. Brood en wijn werden uitgedeeld door een aantal 'hulpen', die met een enkel woord er op wezen dat de tekenen voor ieder persoonlijk waren bedoeld.

Tot vier of vijf keer toe stonden meer dan honderd mensen in een kring, terwijl het orgel speelde of de anderen liederen zongen. Ook kinderen deden mee. Ik denk dat dat kan. Spontaan op kinder-manier – maar is dat niet dé manier – denken aan het verlossingswerk en God-lof zingen!

Gezongen werd o.a. een berijming van Hosea 13:14 en 1 Kor. 15:55. Over de strijd tussen dood en leven, over het leven dat de dood heeft verslonden.

-o-

Pasen in Jeruzalem.

Inderdaad anders dan in eigen gemeente.

Ginds met mensen van verschillende kerkelijke groeperingen.

Hier in kringen, die bepaald zijn door kerkelijke structuren.

Om even over na te denken.

O. Mooiweer, Enschede

Boekbespreking

Prof. dr J. H. Bavinck – *Stille tijd in vrije tijd* – Evangelisch Weekboek. Uitgave van J. N. Voorhoeve, Den Haag-Verbo. 124 pag. Prijs: f14,90

Ds C. B. Bavinck uit Doorn heeft uit de nagelaten geschriften van zijn broer, Prof. dr J. H. Bavinck verschillende toespraken destijds voor de Wereldomroep gehouden, gebundeld en uitgegeven.

De bedoeling is, dat men aan het eind van de werkweek zich even de tijd gunt om te mediteren. Met het oog daarop is dit boek verschenen.

Dat lijkt ons een goede zaak. Te meer, daar J. H. Bavinck de gave bezat om op zeer aansprekende, indringende manier zijn hoorders en lezers te bereiken. Hij is intens met de Bijbel bezig geweest in zijn leven. Als missioloog en als homileticus speurde hij de Schriften na en ontdekte steeds weer nieuwe dingen. Daarom koos hij voor zijn toespraken ook meestal een korte Bijbeltekst als uitgangspunt. Als je dit boekje doorneemt en serieus leest en bestudeert kom je onder de indruk van de wijsheid waarmee God deze theoloog en meditator sierde. Menigmaal werpt hij een verrassend licht op een enkel woord uit de Bijbel. Op actuele wijze draagt hij de daaruit afgelezen boodschap vervolgens naar zijn hoorders en lezers toe.

Als in vogelvlucht neemt hij je mee naar ongekende verten. En hij doet dat met een fijnzinnige woordkeus en in een waardige stijl. Eén voorbeeld: Als Bavinck schrijft over *alles aan Christus onderworpen* lezen we op pag. 32 deze prachtige volzin: „Kortom, wij staan niet in een zinloos heelal, dat straks verstijven zal onder de kille adem van de ondergang, maar we staan in een machtig verband, dat uit zal lopen op de grootste symphonie van dat wondere ding, dat de Bijbel het Koninkrijk van God noemt.” Zo schrijft de auteur o.a. over het geloof, dat het geen formule is, over de zin en betekenis van humor, over de macht van de boodschap van het Woord van God, over het luisteren naar Gods stem, over het lijden en sterven van Christus en over de andere heilsfeiten. Het is allemaal erg boeiend. Het zet je op een denkspoor. Het doet je het mirakel aanschouwen van Gods liefde en genade. Je hoeft het dan niet steeds met alles eens te zijn. Zo geloof ik niet, dat Anna, de profetes, na het zien van de kleine Jezus, door de straten van Jeruzalem is gegaan en bij medegelovigen heeft „aangebeld” om te vertellen wat ze wist over God en zijn Zoon Jezus Christus. Ik meen, dat ze zich alleen bewogen heeft binnen het tempelcomplex om zó allen, die ze ontmoette en die dezelfde heilsverwachting koesterden, aan te spreken. Maar dit doet niets af van de grote waardering, die ik voor dit werk van J. H. Bavinck heb. Het is zonder meer een verrijkend boek, dat keurig is uitgegeven en dat ik heel hartelijk wil aanbevelen!

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Middelburg

In afwijking van het ter zake vermelde in het Informatieboekje 1987 wordt de preekvoorziening verzorgd door: W. M. Riemens, Ooststraat 2, 4333 KP Middelburg, tel. 01180-25414.

Ned. Geref. Kerk van Nunspeet

Het adres van de preekvoorziening luidt thans: F. D. Meyer, Martensweg 10, 8071 KL Nunspeet, tel. 0341256723.

Ned. Geref. Kerk van Zaanstreek-Centrum

Het scribaat berust bij: E. van de Geer, Wilgenkade 11, 1521 ET Wormerveer, tel. 075-213158.

Zondagavond 29 maart j.l. nam ds P. J. H. Krol in de kerk van krommenie afscheid van de gemeente. Medewerking verleende het kerkkoor uit Alkmaar onder leiding van Frans van Egmond. Casper van Egmond bespeelde het orgel. De preek van ds Krol was gebaseerd op Deutr. 30:11-20 en Num. 6:22-27. In dit laatste deel is de priesterlijke zegen verwoord, hetgeen ook de tekst inhield. Het voorname is dat bij een afscheid Gods Zegen wordt toegewenst, want daarin komt Hijzelf tot ons in Jezus Christus, waardoor de toekomst vast verankerd is. Namens de kerken van Alkmaar/Zaanstreek-Centrum sprak ouderling Drenth. Bij monde van ds Compagnie van Zaandam werd dit gedaan voor de regio Alkmaar/Zaandam. Ds Hoogendoorn en ouderling Strengtholt spraken namens de Chr. Geref. Kerken te Wormerveer en Broek op Langendijk. Allen betreurden het vertrek, wensten hem met zijn gezin dezelfde zegen toe, die de preek tot onderwerp heeft gehad, en spraken de hoop uit dat zijn werk in Kampen tot Gods eer en opbouw van de gemeente zal strekken.

Ned. Geref. Kerk van Apeldoorn

Op eerste Paasdag, 19 april, komt de gemeente samen in de Tabernakelkerk, Waalstraat 2. Aanvang van de diensten: 09.30 en 18.30 uur.

Deze Tabernakelkerk is door de Ned. Geref. Kerk gekocht van de Geref. Kerk. Dit is het eerste eigen kerkgebouw sinds de Vrijmaking. In de loop van de zomer hoopt de gemeente daar te gaan vergaderen. Tot nadere aankondiging blijft het vergaderadres: Regentessekerk, Regentessealaan 14.

Ned. Geref. Kerk van Hattem

De raad ontving op zijn vraag waarom hem in een verzoek tot samenspreking de broedernaam was onthouden het antwoord van de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dat dit zijn grond vindt in de kerkelijke gescheidenheid.

Hierbij werd de gezindheid uitgesproken om, gezien het gemeenschappelijk verleden, te spreken zoals men met broeders doet.

De raad constateert, dat de broederhouding wordt toegezegd maar de broedernaam opnieuw wordt onthouden.

Dat doet hem vragen: wilt u spreken met broeders, nu kerkelijk van u gescheiden, over kerkelijke eenheid in de toekomst of wilt u, zij het op broederlijke wijze, mensen vermanen en oproepen tot wederkeer?

Hij doet weten, dat hem bij een ontmoeting in een appel over en weer het eerste voor ogen staat.

Uit breder kring

Vakantie-bericht

Voor de 13e keer wordt er ook dit jaar een vakantieconferentie georganiseerd voor aankomende eerstejaars studenten van universiteit en HBO. Deze conferentie wordt gehouden van 31 juli t/m 8 augustus in Bech, Luxemburg.

Het thema van de conferentie is „Jij helemaal anders?”

Vakantie Haamstede

TE HUUR (voorzeizoen en enkele weken hoogseizoen): Luxe, zeer complete vakantiewoning – vlak bij vuurtoren en strand; ruime living, garage en tuin, beg. gr.: 2 pers. sl.k. met douche, verdieping: drie 2 pers. sl.k. met badkamer.

Int.: 010-450509 of 010-4587631.

We willen nadenken over de vraag of je als christen wel zoveel anders bent en als dat zo is, in hoeverre dit tot uiting komt in jouw leven als student. Daartoe zullen we in bijbelstudies stilstaan hoe Jezus met allerlei mensen omging om er zo achter te komen hoe wij als studenten in Jezus naam iets kunnen betekenen voor deze wereld.

Daarnaast worden er lezingen gehouden over „Wetenschap en haar grenzen” en „Denken en voelen van deze tijd”. Verder staan er een aantal themagroepen op het programma. In kleine groepen wordt gesproken over onderwerpen als: politiek, verteknisering van de maatschappij, omgaan met de Bijbel, verkering en seksualiteit en dergelijke.

Naast al deze inspannende programmapunten willen we ook tijd besteden aan ontspannende activiteiten als sport en spel, wandelen in een schitterende omgeving en een excursie naar Trier. De conferentie wordt georganiseerd door IFES-Nederland en -België, en door het Christelijk studiecentrum. De IFES is een wereldwijde organisatie van christelijke studentengroepen. Ook Nederland kent een afdeling van de IFES. Bij deze afdeling zijn de diverse christelijke studentengroepen die je in alle universiteits- en HBO-steden kunt vinden, aangesloten. Deze studentengroepen zijn o.a. ICHTUS, ALPHA, SSR-NU Utrecht.

De prijs van deze negendaagse conferentie is f215,-. Voor meer informatie kun je terecht bij het IFES/Chr. Studiecentrum kantoor, NZ Voorburgwal 96', 1012 SG Amsterdam (020-257141) of bij Rien Banard, tel. 015-145253. Bij deze adressen kun je ook een folder aanvragen.

Gereformeerde gezindte

In het kader van een congres georganiseerd door de Vereniging van Gereformeerde (vrijgemaakte) Studenten te Leiden 'Franciscus Gomar' voor studenten en academici wordt op vrijdagavond 24 april 1987 een forum georganiseerd dat zal gaan over 'de toekomst van de gereformeerde gezindte'. In het forum zitten ir. J. van der Graaf (gereformeerde bond), mr. dr. J. Meulink (nederlands gereformeerd), prof. dr. W. van 't Spijker (christelijk gereformeerd) en dr. W. G. de Vries (gereformeerd vrijgemaakt). Voorzitter van het forum is drs. Jac. Schaeffer (gereformeerd vrijgemaakt). Dit forum is voor alle geïnteresseerden toegankelijk.

De kosten bedragen f5,- per persoon. Het forum vangt aan om 20.00 uur en wordt gehouden in het congrescentrum 'Ons Centrum', Traay 299 te Driebergen. Informatie over forum en/of congres kunt u krijgen bij Paulien Mak (tel. 071-134552) of Alda van den Enden (tel. 071-143389).

*Psalm 23 vers 1 en 2:
De Heer is mijn herder, mij ontbreekt niets.
Hij brengt mij naar groene weiden,
Laat mij rusten aan het water.*

Overleden:

DOUWE JAN BUWALDA

Dokkum, 03-03-1907

Bilthoven, 14-04-1987

Christus heeft ons in de vrijheid gezet.
Het leven van vader was daar vol van.
Die vrijheid is voor hem nu onbedreigd.
Hij was voor ons een lieve en zorgzame man, vader en opa.

Minke Buwalda-v. d. Kam
Kinderen en kleinkinderen

De dienst van Woord, Loflied en Gebed zal gehouden worden op zaterdag 18 april om 14.00 uur in de aula van de begraafplaats „Den en Rust” aan de Frans Halslaan te Bilthoven waarna aansluitend de begrafenis plaats vindt.

Liever geen bezoek. Na de begrafenis is er gelegenheid tot condoleren in de ontvangkamer.

correspondentie-adres:
J. Quik, Brugweg 115, 2741 KW Waddinxveen.